

ענג שבת

פרשת: בחקתי - במדבר - חג השבועות

עלון מס' 16 (1,065) (שנה עשרים ושש)

כ"ו באייר ה'תשע"ב (18.05.2012)

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

לפנינו יצא שבת יום ראשון יצא שבת יום ראשון!

מעמד הר סיני כצעד ראשון

מה היה תפקידו של מעמד הר סיני? התשובה העולה מיד בראש היא מתן תורה, זה עתה קראנו את דברי רש"י ויקרא פרק כה "אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני". האומנם? חז"ל אמרו לנו שהתורה שבכתב ניתנה לנו רק בסוף ארבעים שנה (גיטין ס) את לוחות הברית קבלנו רק לאחר ארבעים יום בלי"ז בתמוז כשמשה ירד מן ההר, ובפועל רק לאחר מכן ביום הכיפורים עם קבלת הלוחות השניות.

אולי, יוצדק יותר לומר שבמעמד הר סיני התחלנו לקבל את התורה, מאותו היום והלאה התחיל הקב"ה ללמד את משה את התורה לאחר מכן במשך ארבעים יום קיבל משה את כל התורה בעל פה. אך המעמד הגדול והמרשים הזה בודאי חורג בסגנונו מ"תחילת הקורס" של משה רבינו. מעמד זה כל כך חשוב עד שאסור לנו לשכחו (דברים פרק ד ט) "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב", בודאי חורג מעבר ליום תחילת קבלת התורה.

הראשונים ריה"ל (ספר הכוזרי א פז) ורמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ח) שאלו שאלה זו וענו כל אחד בדרך שלו שתפקיד מעמד הר סיני אינו בפרטי התורה שניתנו לעם ישראל, אלא בחווייה בלתי אמצעית שקבעה בהכרה של עם ישראל שהיא-להים מדבר עם האדם, והאדם הזה השומע את קולו של א-להים הוא ישראל. "ותאמרו הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש, היום הזה ראינו כי ידבר א-להים את האדם וחי" (דברים ה כ). ההכרה הזו היא תפישה חדשה ביחס בין הא-לוהים לאדם. א-להים הוא לא רק מי שברא את העולם פעם - "לפני הרבה שנים", א-להים הוא לא רק מקור חוקי הטבע והמוסר על פיהם יש להתנהג. הכרות אלו באופנים שונים ניתנים להסקה לוגית להשערה, כתשובה לשאלה פיזיקאלית/פילוסופית.

במעמד הר סיני נוכחו לדעת ש"יש דיבור" בין א-להים לאדם. הדיבור הוא כלי להעברת מסרים אך הוא מצריך התייחסות לזולת. כדי שמסר ייקלט אצל הזולת באופן הראוי, יש להתבונן בו להיות מודע למצבו הרגשי, בדיבור יש שיתוף עמוק בין המדבר לשומע - "כדבר איש אל רעהו". השורש דב"ר מבטא גם הנהגה "דבר אחד לדור" (סנהדרין ח א), עם ישראל ראה ביציאת מצרים שאכן הקב"ה מנהיג אותנו, אך ללא שיתוף, הוא היה פסיבי לחלוטין, הקב"ה הנהיג את עם ישראל "מעבר לראשו", במעמד הר סיני עם ישראל נוכח שה' מנהיג אותנו בדברים - פונה אלינו. בהר סיני נוצר שיתוף בין ישראל לקב"ה, עד כדי החלטה כיצד יתנהלו הדיבורים - "דבר אתה עימנו" (שמות כ ו).

מעמד הר סיני יצר שותפות שאינה רגעית אלא ממשיכה והולכת לאורך הדורות. איננו מברכים בכל יום "אשר נתן את התורה" אלא "נותן התורה" בהווה. אנחנו שותפים ע"י לימוד התורה בפועל - "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עמו וקורא ושונה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו" (אליהו רבה פרשה יח) ובכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. ואנחנו שותפים גם בעיצובה של התורה ואפילו מנהיג ישראל - תורה (חידושי הרמב"ן פסחים ז). המעמד הולך ונמשך לאורך הדורות.

הרב אחיה שלמה אמיתי, רב הקיבוץ הדתי שדה אליהו.

מועדי השבת בחקתי ער"ש מוצ"ש

יום	18.56	20.13
ת"א	19.11	20.15
ח'פה	19.04	20.17
ב"ש	19.12	20.14
אילת	19.05	20.12

זמני היום והלימודים היומיים:

מסכת בחקתי - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	3.50 - 3.55
זמן הנחת תפילין	4.20 - 4.25
הנץ החמה (מישור)	5.38 - 5.41
הנץ החמה (הנראה)	5.42 - 5.44
ס"ז ק"ש מג"א	8.14 - 8.16
חצות היום	12.38 - 12.37
מנחה גדולה	13.13 - 13.13
שקיעת החמה	19.38 - 19.34
צאת הכוכבים ב'	20.28 - 20.24

דף יומי: מדות לד - נדה ד

מועדי השבת במדבר ושבועות ער"ש מוצ"ש מוצ"ט

יום	19.00	20.18	20.19
ת"א	19.16	20.21	20.21
ח'פה	19.09	20.22	20.23
ב"ש	19.17	20.19	20.20
אילת	19.10	20.17	20.18

זמני היום והלימודים היומיים:

מסכת במדבר - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	3.45 - 3.49
זמן הנחת תפילין	4.15 - 4.19
הנץ החמה (מישור)	5.36 - 5.38
הנץ החמה (הנראה)	5.39 - 5.41
ס"ז ק"ש מג"א	8.12 - 8.13
חצות היום	12.39 - 12.38
מנחה גדולה	13.15 - 13.13
שקיעת החמה	19.42 - 19.38
צאת הכוכבים ב'	20.32 - 20.28

דף יומי: נדה ה - יא

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.

לדוגמה: "זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מידע יהודי" www.moreshet.co.il

יו"ר העמותה והעורך ער"ד שמואל חן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-50-1700

איזה פלא. ראו מה השגנו תוך שבעה שבועות. בט"ו בניסן יצאנו ממצרים: "בחמשה עשר יום לחדש הראשון. ממחרת הפסח, יצאו בני-ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים" (במדבר לג, ג). עצמאות מדינית קיבלנו בה' באייר. בכ"ח באייר זכינו לגאול את מקום מקדשנו, את המקום הרוחני של עם ישראל, כל זה ששה ימים לפני קבלת התורה. עצמאות מלאה - מדינית ורוחנית בין פסח לעצרת. "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב, ג).

יום העצמאות ויום שחרור ירושלים נותנים יתר תוקף לקיום התורה ומצוותיה בארץ ישראל ובירושלים. ב-ו' בסיון כשישראל קיבלו את התורה במדבר הם שמו פניהם לישראל. העיכוב של ארבעים שנה במדבר רק העצים את הכניסה לארץ. העיכוב בגאולה עד לשנת תש"ח והמחיר הכבד ששילמנו בהיותנו בגלות נרדפים ללא מדינה רק הגביר את השאיפה העזה וחסן אותנו בדרך למדינה משלנו ולמימוש הבטחה האלוהית על הארץ.

"ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו", אמר דוד המלך (ירושלמי בבא קמא פ"ז ה"ז) - עיר שמחברת את ישראל זה לזה. החיבור שקיים גם בתפילה. היהודי פנוי נשואות לירושלים מכל מקום.

התורה ניתנה במדבר במקום שומם שגם לא יצמיח. יום מתן תורה, חג השבועות שהוא חג הביכורים, דבר והיפוכו. הביכורים סמל של צמיחה ופריחה. בהפכים אלה רואה הרב זיין רמז גדול - עולם בלא תורה הוא מדבר ועם תורה הוא ביכורים. עם ללא תורה, כבר מימי בראשית הוא אלים, רשע ומושח. אח קם על אחיו ורצחו. ותמלא הארץ חמס, ותשחת. הרחקנו אל העבר אבל אין חדש תחת השמש. מה האלימות עושה בתוכנו. תינוק לא יכול לישון בשקט בביתו, ואביו משלם על כך בחייו. כמעט בכל עיר וישוב יש אלימות, שוד, חמס ורצח, והכל בגלל שאין שם תורה, אין חינוך ואין ערכים.

מצאנו בילק"ש (יתרו רמז רע"ג): "בקש הקב"ה ליתן תורה לישראל בשעה שיצאו ממצרים, והיו חלוקים אלו על אלו... כשבאו לסיני הושוו כולם אגודה אחת... אמר הקב"ה: התורה כולה שלום, ולמי אני נותנה? לאומה שהיא אהבת שלום". הגמ' בשבת (פח). מוסיפה: אמרו: "ויתצבו בתחית ההר וכו' מכאן מודעת רבה לאוריותא. אמר רבא אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב קיימו וקבלו היהודים - קיימו מה שקבלו כבר". בהר סיני היו מאוחדים אבל עדיין לא שלמים בכך. רק בימי אחשוורוש הגיעו לאחדות שלימה ומחלטת בגלל הסכנה לקיום עם ישראל.

מהלך של בחירות מעצם טבעו מביא לפירוד, הקצנה והבלטת השוני. עם הקמת ממשלת אחדות דוקא בימים מיוחדים אלה צריכים אנו כולנו לזרוק לפח את המפריד ולהתכנס תחת האחדות ושתהא אהבת איש לרעהו בלי טינה ומחשבה רעה, שנתייחס איש לרעהו בכבוד וחיבה, כאיש אחד בלב אחד. ונהיה ראויים לקבלת התורה, אשר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". וזוכה למימוש נבואת ישעיהו (נא, ג): "וישם מדברך כעדן וערבתה כגן ה'".

אם אשכח ירושלם תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי (תהילים קלז, ה-ו)

כמה עובדות במאבק על ירושלים

במשך יותר מ-3,300 שנים ירושלים היתה הבירה היהודית. ירושלים לעולם לא היתה בירתה של ישות ערבית או מוסלמית. אפילו היידנים, כשהם כבשו את ירושלים, לא עשו אותה לבירתם ומנהיגים ערביים לא ביקרו בה. ישראל היתה למדינה ב-1312 לפנה"ס, אלפיים שנים לפני קום האיסלאם. פליטים ערבים בישראל החלו להזהרות כפלישתנאים ב-1967, שני עשורים אחרי הקמת מדינת ישראל המודרנית. לאחר כיבוש הארץ ב-1272 לפנה"ס היהודים שלטו בארץ אלף שנים והיתה להם נוכחות רצופה בה במשך 3,300 שנים. השליטה הערבית היחידה לאחר הכיבוש ב-635 לפנה"ס נמשכה רק 22 שנה. ירושלים נזכרת יותר מ-700 פעמים בתנ"ך ואף לא פעם אחת בקוראן. דוד המלך ייסד את העיר ירושלים, רגלו של מוחמד לא דרכה בה. יהודים מתפללים עם פניהם מופנות אל ירושלים, מוסלמים מתפללים עם גביהם אל ירושלים. בזמן השלטון הירדני, אתרים יהודים קדושים בוזזו וליהודים נשללה זכות הגישה אליהם. בשלטון היהודי כל האתרים המוסלמים והנוצרים נשמרו ונפתחה הגישה אליהם למאמיני כל הדתות. האו"ם שתק כאשר נהרסו 58 בתי כנסת בירושלים ע"י הירדנים. האו"ם שתק כאשר הירדנים בשיטתיות חללו את בית הקברות היהודי העתיק בהר הזיתים. האו"ם שתק כאשר הירדנים אכפו מדיניות כמו אפרטהייד שמנעה מיהודים להגיע להר הבית ולכותל המערבי. הרמב"ם - הלכות בית הבחירה, פרק ו' הלכה טז: "... ולמה אני אומר במקדש וירושלים, קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר ארץ ישראל, לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן, לא קדשה לעתיד לבוא? לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה אינה בטלה. והרי הוא אומר: 'השמות את מקדשכם' (ויקרא כו, לא). ואמרו חכמים: 'אף על פי ששומיין - בקדושתן הן עומדים!'".

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת בחקתי

הפטרה: "ה' עזי ומעוזי" (ירמיהו טז, יט).

מברכים החודש: סיון

ראש חודש סיון ביום השלישי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

המולד: ליל שני, שעה 11, 01 דקות ו-4 חלקים.

אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות.

במנחה פרקי אבות: פרק ו'

זמן קידוש לבנה: מליל שיש, ד' בסיון ועד ליל שני י"ד בסיון

יום ראשון - כ"ח באייר - יום ירושלים

"שאלו שלום ירושלים ישליו אהביך". הרבנות הראשית לארץ ישראל קבעה את יום כ"ח באייר: "כיום חג, שמחה והודיה לה' על הישועה הגדולה והנשגבה של שחרור ואחד ירושלים הבריה, בירת הנצח של עם ישראל כפי ששר דוד מלך ישראל ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחידה ומצוה גדולה לשמחה, לרקוד ולשיר ולעלות לרגל ירושלימה".

במוצאי שבת קודש, תפילת ערבית חגיגית כבדים העצמאות. כך גם בתפילת שחרית ביום ראשון, כולל הלל שלם בברכה. **הערה:** "יום ירושלים יחול השנה ביום ראשון שבוע, ותחילתו היא במוצאי שבת פרשת בחוקתי. מועצת הרבנות הראשית לישראל החליטה: כדי למנוע חילולי שבת בהכנות לאירועים השונים, לא יתקיימו האירועים בליל מוצאי שבת, אלא ביום ראשון. סדרי התפילות של יום ירושלים הם ללא שינוי. את התפילה הנאמרת בליל יום ירושלים יש לומר במוצאי שבת, ואת התפילה הנאמרת ביום ירושלים יש לומר ביום ראשון בבקר, בתפילת שחרית, כבכל שנה".

יום שני ערב ראש חודש: אומרים במנחה תפילת יום כיפור קטן. לא אומרים תחנון.

תחנון: אין אומרים תחנון, אין מתענים ואין מזכירים נשמות מר"ח סיון (אז התחילו ההכנות למתן תורה) עד י"ג בסיון כיוון שימים אלו הם ימי תשלומים לקרבנות חג השבועות. (שולחן ערוך תצד, ג, ומשנה ברורה) ויש נוהגים שלול לומר תחנון גם ביום י"ד בסיון (כף החיים תצד ס"ק ג, בן).

שבת פרשת במדבר

הפטרה: "והיה מספר בני-ישראל" (הושע ב, א).

אין מזכירים נשמות. אומרים "אב הרחמים".

במנחה אין אומרים "צדקתך".

מנחה פרקי אבות: פרק א'

חג השבועות

מוצאי שבת קודש, ליל חג השבועות מאחרים בתפילת ערבית, לקיים "שבע שבתות תמימות תהינה". (שולחן ערוך תצד, א ומשנה ברורה שם). אומרים "ותודיענו" והוא במקום "אתה חוננתנו". אם שכח לאומרו במקומו וזכר לפני שאמר "ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים", יאמר "ותודיענו" ואחר כך יאמר "והשיאנו". ואם הזכיר שם ה', אינו חוזר. (שולחן ערוך תקצט. כף החיים שם ס"ק ב).

ראוי לציין שאין לעשות כל מלאכה האסורה בשבת גם אם היא מותרת ביום טוב, עד שיאמר "ותודיענו" בתפילה, או אחר התפילה יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש".

הדלקת נרות לחג: צריך להדליק ביום שישי לפני כניסת השבת נר נשמה גדול, כדי שניתן יהיה להעביר ממנו אש לצורך הדלקת אש ביום טוב, ובפרט לצורך הדלקת נרות של יום טוב בליל יום טוב במוצאי שבת. בנוסף לכך צריך להכין בערב שבת, שני זוגות פמוטים, זוג אחד להדלקת הנר בערב שבת, והשני שיהיה מוכן למוצש"ק להדלקת נר יום טוב. הנהוגים להדליק הנר בערב יום טוב בזמן כמו בערב שבת, לפני השקיעה, הפעם, במוצאי שבת, נהגו כפי הנהוגים, להדליק הנרות כשחוזרים מבית הכנסת לפני הקידוש, כדי למנוע חילול שבת. דהיינו יש להדליק רק אחרי צאת

הכוכבים, אחרי שאמר, גם האשה, "ותודיענו" או "ברוך המבדיל בין קודש לקודש".

בהדלקת הנר מברכים להדליק נר של יום טוב, והאשה אומרת "שהחיינו". אם ברכה על הנרות לאחר הקידוש ושמעה "שהחיינו" בקידוש - לא תאמר פעם נוספת שהחיינו.

קידוש: בקידוש בערב החג אומרים חמש ברכות וסימנם יקנה: יין - בורא פרי הגפן. קידוש - אשר בחר בנו... מקדש ישראל והזמנים. נר - ...בורא מאורי האש. הבדלה - ברוך... המבדיל... ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לקודש. זמן - שהחיינו. (שולחן ערוך תעג, א).

שכח וקידש קידוש לחג ללא הבדלה - יעשה הבדלה בשעה שזכרה בתוך הסעודה: יקח כוס יין בידו ויברך "מאורי האש" ו"המבדיל". אם נזכר אחרי האוכל - יברך גם בורא פרי הגפן. יש הסוברים שאם לא רגיל לשתות יין בתוך הסעודה צריך גם כאן לברך בורא פרי הגפן. (כף החיים שם בשולחן ערוך ס"ק כג, כד).

תיקון ליל שבועות: נוהגים להיות ערים כל הלילה לומר תיקון ליל שבועות וללמוד תורה. אין לומר בשבת: "אני הולך לישון על מנת לאגור כח להשאר ער בליל שבועות". אבל מותר לחשוב כך. (משנה ברורה רצ, ד).

זמן התפילה: תפילת העמידה שחרית, לכתחילה זמנה מהנץ החמה (משנה ברורה פט, א). המתפלל משעלה השחר, מכל מקום יצא, בדיעבד (שם ביאור הלכה פט).

תפילות חג השבועות הן כתפילות החגים ואומרים בהן "את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו".

אומרים יעלה ויבוא ואומרים הלל שלם (שולחן ערוך תצד, א). אחרי ההלל נוהגים בקהילות האשכנזים לקרוא מגילת רות (שולחן ערוך תצ, ט ובמשנה ברורה). יש נוהגים כמנהג הגר"א לקרוא מתוך מגילה כתובה על קלף כספר תורה ומברכים לפני שתי ברכות: "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו".

בשעת הוצאת ספר תורה אומרים י"ג מידות ו"רבונו של עולם". בעדות המזרח נוהגים לקרוא ה"כתובה" - "ירד דודי לגנני". (יש קוראים 3 הקטעים הראשונים והאחרונים).

מוציאים שני ספרי תורה. בראשון 5 קראים "בחודש השלישי" שבפרשת יתרו (שמות יט, א). למנהג האשכנזים פותחים את ספר התורה הראשון ובטרם יברך הכהן מכסים את ספר התורה ובעל הקריאה והקהל אומרים פיוט "אקדמות" (שולחן ערוך תצד, א ומשנה ברורה) פסוק בפסוק. אחר כך מברך הכהן ברכת התורה וקוראים קריאת היום.

בספר השני קוראים למפטיר "וביום הביכורים" (במדבר כח, כו). **הפטרה:** "ויהי בשלושים שנה" (יחזקאל א, א).

לאחר הפטרה אומרים בקהילות האשכנזים "יזכור" ו"אב הרחמים" (משנה ברורה תצד, יז).

בעדות המזרח יש קוראים עם תפילת מנחה מגילת רות, ויש שנהגו לקרוא בליל שבועות. כך נהגו לומר את ה"אזהרות" של רבי שלמה אבן גבירול (ויש שנהגו לומר ה"אזהרות" של רבי יצחק אלברצלוני).

מי שלא ישן כל הלילה כיצד ינהג בבקר:

אשכנזים: מברך את ברכות השחר ללא 'אלקי נשמה', ברכות התורה, 'המעביר שינה מעיני', אותן אינו מברך, וישתדל לשומען מחבר שישן בלילה (משנה ברורה מו. כד ומז. החזון איש הציע למי שהיה ער ולמד בלילה, להמשיך ללמוד עד שימצא מי שיוציא אותו בברכות התורה. לגבי ברכת על נטילת ידיים ואשר יצר, ידאג להתפנות לפני התפילה ואז יאמר ברכת נטילת ידיים ואשר יצר (משנה ברורה ד, ג, ו-ל).

בני ספרד: לאחר חצות - יברך כל ברכות השחר, אפילו היה ער כל הלילה, פרט לברכת נטילת ידיים ואשר יצר, שלא יברכן אלא ישמע מחבר שישן. אם התפנה יברך רק אשר יצר. ברכות התורה יכול לברך, אבל משהאיר היום (כף החיים מו, מט. כך הורה למעשה הגר"צ אבא שאול).

תיקון ליל שבועות

נהגו להקדיש את כל ליל החג ללימוד תורה. מקור המנהג הוא בזוהר, שחסידיים הקדמונים לא היו ישינים בלילה זה אלא היו יושבים ועוסקים בתורה, חורזים מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ומכתובים למדרשי הכתובים וסודות התורה. ה'מגן אברהם' מנמק מנהג זה, שהוא בא לתקן את הפגם שבלילה לפני מתן תורה 'ישראל היו ישינים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם', כמובא במדרשים (שיר השירים רבה א, יב; פרקי דר' אליעזר מא). ע"פ דברי הזוהר תיקנו חכמי הסוד סדר לימוד לליל שבועות, שבו משולבים תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, ספר הזהר וסדר תרי"ג מצוות [ראה על מקור המנהג בספר השל"ה, מסכת שבועות, מתוך מכתב של ר' שלמה אלקבץ (בעל 'לכה דודי')].

מגילת רות

נוהגים לקרוא מגילת רות בחג השבועות. ויש קהילות שלא נהגו לקרוא מגילת רות בציבור, אלא כל אחד קורא אותה לעצמו. מקורו של המנהג הוא במסכת סופרים: 'ומה עניין רות אצל עצרת, שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה? ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י ייסוריך ועוני'. ונאמרו טעמים נוספים, ומהם: חג השבועות חל זמן הקציר ובמגילת רות נאמר 'בתחילת קציר שעורים'. 'רות' בגימטריא שש מאות ושש, שקיבלה על עצמה תר"ו מצוות נוסף על שבע מצוות שהיתה חייבת בהן, ומעתה חלו עליה תרי"ג מצוות. וכיוצא בזה יש, עם קבלת התורה נתייבב בתר"ו מצוות נוספות על שבע מצוות בני נח סך הכל: תרי"ג. מגילת רות מייחסת את דוד המלך לרות המואביה, שהיה מצאצאה - ודוד נולד בעצרת ומת בעצרת. כדי לפרסם ולהדגיש: תורה שבכתב ותורה שבעל פה כריכות יחד; שרות המואביה הותרה לבוא בקהל רק מכוח תורה שבעל פה: מואבי - ולא מואבית'.

הכתובה

בהרבה מקהילות ספרד נהגו ששעם פתיחת ההיכל להוצאת ספרי תורה, אומרים נוסח 'כתובת נישואין' שבין 'בני הזוג', כנסת ישראל והתורה, שחיבר אותה המקובל רבי ישראל נג'ארה.

אקדמות

משעלה הכהן שנקרא ובטרם יברך את הברכה שלפני קריאת התורה, נהגו בקהילות אשכנז לומר בניגון מיוחד את הפיוט 'אקדמות', שיש בו שבח גדול ועצום לבורא עולם, ולעם ישראל שקיבלו התורה, ועל השכר הרב והטוב שצפון להם ממנה לעתיד לבוא. הפיוט כתוב ארמית ובראשי חרוזותיו מופיע אקרוסטיכון של א"ב כפול ואחריו שמו של מחבר הפיוט 'מאיר ביר רבי יצחק, יגדל בתורה ובמעשים טובים, אמן, וחקק ואמץ'. כל החרוזות מסתיימות באותיות 'תא' - לרמז על התורה, שאין לה סוף, ואף משהגיע אדם לאות ת, מיד הוא חוזר ומתחיל ב-א.

עוד הלכות חשובות לחג שבועות שחל ביום ראשון

קישוט עשבים - זכר למתן תורה שהיה בהר מלא ירק, שחרי כבר אמר הכתוב (שמות לד, ג): 'אל ירעו אל מול ההר ההוא' (אקדמות, תצד, ג). וטעם נוסף: לפי שבחג השבועות נידונים על פירות האילן ויתפללו עליהם (באר היטב ס"ק ז).

אין לשטוח בבית ו/ או בבית הכנסת עשבים או ענפי אילן ביום שבת, יש לעשות כן ביום שישי.

אסור להוציא אוכל קפוא מהמקפיא ביום שבת בכדי שיופשר לסעודת יום טוב.

ישתדל להתפלל מנחה גדולה ביום שבת כדי לאכול בשעה מוקדמת סעודה שלישית, ואת סעודת החג יאכל בתיאבון. (שולחן ערוך תרלט, ג). סעודה שלישית אחרי מנחה קטנה לא יאכל בה יותר מ"כביצה" לחם (כשתי פרוסות - רמ"א תקכט, א. משנה ברורה רצא, יז).

אין לערוך את השולחן ביום שבת לצורך החג. אין מכינים משבת לצורך החג. (כף החיים תמז, מה).

במוצאי יום טוב בהבדלה מברכים את השולחן: "הגפן" ו"המבדיל" (שולחן ערוך תצא, א).

בדרכי חיינו

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

בתורה מסופר: "ויצא משה את העם לקראת האלהים, מן המחנה; ויתיצבו, בתחתית ההר" (שמות יט ז). כלומר למרגלות ההר מבחינת פשט זה מובן; אבל התלמוד מקשה בכל זאת ותורה איך יכול להיות שהעם התייצב מתחת להר. רב אבדימי בר חמא נותן את ההסבר הבא: "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם" (שבת פח א). ולדעתו לא יתכן שכפה עליהם על תורה שבכתב כי בשעה שאמר להם הקב"ה מקבלים אתם את התורה, אמרו נעשה ונשמע לפני שכפה עליהם. מכאן למד שכפה עליהם על התורה שבעל פה שהיא הרבה יותר קשה ומלאה יותר מהמעט שבתורה שבכתב. לבסוף קיבלו ברצון. (מדרש תנחומא נח, ג).

ישנה בעיה עם כפיה, ודאי בדורנו. הפילוסופים קוראים לזה 'חופש הרצון' - אנו בני חורין וכל אחד פועל בהתאם לאופיו. אבל האם האופי שלנו לא נולד או אינו מתאפיין לפי הסביבה שבה הוא חי? מכאן שהרצון החופשי הופך להיות מוגבל ע"י הסביבה או החברה.

היהודי הדתי אינו בן חורין ממש שהרי כפוף הוא לבורא עולם. אם כך יאמר מי שרוצה להגיד שכל התכנית ערוכה מראש והיא כפויה עלינו. אבל כבר נאמר שהבחירה ניתנה בפני האדם. אם הכל נכפה עלינו מדוע ציוו אותנו 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם'? וכך הצווי: 'ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' (ויקרא יח, ה). כדי שבסופו של דבר החי יוכל לקיים את התורה בהמשך חייו, כמו שאמרו בגמ' (יומא פה, ב) "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה".

ואם צריך לעשות הכל בכדי להציל אדם מישראל, על אחת כמה וכמה שיש להיזהר שלא לפגוע או לסכן אדם אחר. שהרי גם נצטוונו: "לא תעמד על דם רעך". לכן שמירה על כללי ההזירות וקיום חוקי התנועה צריכה לעמוד בפני כל נהג ונהג. כי לא רק על עצמו צריך הנהג לחשוב, אלא גם על האחרים שהוא עלול לפגוע בהם, אם לא ייסע בזהירות, ואם "יחפץ" ולא יסע כחוק.

על משפט וכלכלה בפרשה

מנחם דסברג

לא תונו איש את-עמיתו (כה, ז) - חז"ל במשנה (בבא מציעא פ"ד, מ"ג) קבעו לשיעור האונאה, במקרה בו קיים פער משמעותי בין 'מחיר השוק' לבין מחיר הקניה בפועל, הוא שישית. כלומר, אדם שקנה חפץ וישלם עליו 120% מערכו בשוק - הרי זו אונאה, שדניה הוא שעל המוכר להחזיר את הפעול אם סכום ההונאה יתר על שישית - המקח בטל ואילו בפחות משישית - המקח מתקיים. גם המוכר יכול להתאנות, במקרה ומכר חפץ בפחות ממחירו המקובל. מדוע דוקא שישית? - יש הסוברים (רמב"ם הלכות מכירה פ"ב, ה"ג) שזהו השיעור שעדי אלו אדם מוחל על אונאתו ויש מי שטען שזו הלכה בלמשה לפניו -על-הטורים מצא בדבר הרמז שטופי התביב במילים "ולא תונו איש את עמיתו וראת מאלוקיך" זה שתות, דהיינו: שישית, בארמית.

מהו אותו "מחיר שוק" שהאונאה נמדדת ביחס אליו? לכאורה, זהו המחיר בו יכל הקונה לרכוש את אותו חפץ, באותו מקום ובאותו זמן. הזמן המוגדר להשבת אונאה הוא "כדי שיראה לתגר או לקרובו", דהיינו: שיהיה ניתן לעשות השוואת מחירים (לאחר הקניה ...). ניתן להניח כי מעבר לפרק זמן מסוים, המחירים בשוק משתנים עקב גורמים כלכליים ולא ניתן להשוות קניה בין שני פרקי זמן ולטעון לאונאה. מחירו של חפץ משתנה גם ביחס למיקום הגיאוגרפי בו נעשה המקח. לא הרי מחירה של פחית שתיה במדבר כמחירה במצאע העיר ולא יהיה זה מן ההגיון שהלקוח יטען שישלם במדבר הרבה מעול מחירה של הסחורה בעיר ולפיכך נתאנה. במקרה כזה, המוכר במדבר הוא מעין "מונופול" גיאוגרפי" הקובע את המחיר כרצונו מכיון שאין לו מתחרים.